

Fårets dag 17 november 2021

Gudrun Haglund Eriksson inleder

Fåravelsförbundet är en rikstäckande branschorganisation med 24 länsföreningar spridda över hela landet. Ett tiotal rasföreningar är också anslutna till förbundet.

Organisationen är fristående, opolitisk och ideell. SF är registerförande avelsorganisation för samtliga fårraser i Sverige.

Vi bevakar fårägarnas intressen näringspolitiskt och vår målsättning är att det ska vara attraktivt och lönsamt att bedriva fårskötsel i hela Sverige med bra villkor för alla produktionsformer som kött, mjölk, pälskinn, ull och naturvård.

Inledning

Fårnäringen i Sverige är småskalig, medelbesättningen har 32 tackor och vi har en mångfald av olika fårraser och fårägare med olika produktion och inriktning. Vi fårägare är ca 8500, vi finns över hela landet och vi lever och verkar på landsbygden av och med våra får!

Även för de mindre besättningarna är lammproduktionen en viktig inkomstkälla. Fårbönder besitter stor kreativitet, entreprenörsanda och förmåga att lösa problem och att hitta olika försäljningskanaler! Allt från att sälja köttlådor, att förädla skinn och ull till olika naturvårdstjänster. Fåret ger oss många möjligheter; köttet, mjölken, skinnen och ullen kan alla ge in inkomst. Kunskap sprids, nya nätverk bildas och nya företag på landsbygden växer fram.

Alla lamm behövs. Alla lamm ger kött, och alla skinn och all ull passar till något. Med rätt råvara till rätt ändamål får vi en väldigt miljöanpassad produkt av fantastiska naturmaterial.

De lamm vi producerar i Sverige räcker till ca 30 % av konsumtionen, resten är import. Vi kan och vill producera lamm till våra svenska konsumenter!

Fåren gör ovärderlig nytta i vårt landskap med att bidra till den biologiska mångfalden. Våra naturbeten är artrika, det kan finnas upp till 40 arter per kvadratmeter, och det är mer än vad som finns i regnskogarna. Dessa marker är värdefulla inte bara för att våra djur hämtar sin föda där, de bidrar även till att många andra arter trivs och kan frodas. Det mulen, klöven och den mänskliga handen kan åstadkomma kan vi inte ersätta på något annat sätt. Betesdjuren har en nyckelroll för

den biologiska mångfalden. Det är den kombinationen som gör att vi har dessa artrika naturbeten, som är unika i sitt slag.

Våra superdjur fåren kan omvandla det gräs vi själva inte kan äta till högvärdiga livsmedel, kött, ost och glass förutom skinn och ull. Alla lamm behövs, och de behöver bli flera för att möta de ökande efterfrågan på våra produkter!

Livsmedelsstrategin

Livsmedelsstrategin som regeringen har jobbat fram och beslutat är ett väldigt viktigt dokument för landet och de gröna näringarna, även för lammproduktionen. Den är viktig ur många aspekter och bör följas upp så att den efterlevs. Vi kan producera mer mat i vårt land, men den ökningen kommer inte att ske på slättbygden – de producerar redan på den mark som står till buds. Det är i skogs och mellanbygd som har den största potentialen att öka livsmedelsproduktionen i Sverige. Där är våra djur en avgörande faktor för att kunna driva lönsamma företag under de förutsättningar som just de bygderna ger.

Vår fårnäring och lammproduktion är väldigt miljöanpassad redan i dag, även om också vi måste fortsätta att förbättra våra miljöåtaganden och minska vårt klimatavtryck. De betande djuren har fått väldigt mycket skuld i miljödebatten. Det är en skyldighet att forskare och miljövetare läser hela rapporter och förstår helheten. En så grundläggande kunskap som fotosyntesen ska vi kunna förvänta oss att de förstår. Våra betande får som huvudsakligen äter gräs, binder kväve och koldioxid vilket är gynnsamt för miljön! Idisslare, till skillnad från bilar och flygplan, ingår i ett kretslopp. Jag ska inte gå in på detaljer här, för det kommer Per Frankelius att göra om en stund.

Ull och skinn

Lammproduktionen är mycket hållbar med tanke på klimat och kretslopp, även där kan vi bli ännu bättre. Ull och skinn är fantastiska miljövänliga naturmaterial, som ingår i kretsloppet. I dag framställs 65 % av textilierna ur oljebaserade produkter, bara 1 % av ull. Här kan mycket mer göras!

Rätt använd, med rätt ull på rätt plats är den mjuk, slitstark, hårdig mot eld, värmer även om den blir fuktig, och är helt nedbrytbar.

Också alla skinn går att använda till något.

De som inte bereds med ull på kan garvas till nappaskinn. Fåravelsförbundet har tillsammans med Stiftelsen Garverinäringens Främjande och Kero i Pajala tagit fram de första svenska lammnappaskinnen, och dessa har fått ett väldigt positivt mottagande av fårnäringen, hantverkare och mindre industrier.

Antal får

Under de senaste åren har antalet får och lamm minskat sedan 2015 med 71 000, enligt Jordbruksverkets räkning. Vi ser en svagt ökande trend i årets djurräkning, och vi hoppas verkligen att den trenden håller i sig, det är viktigt för vår näring.

Varför är det ett problem om vi blir för få? Som jag sagt tidigare: Alla lamm behövs. För att öka självförsörjningsgraden, beta värdefulla biotoper och för att inte vara föra små på marknaden och kunna leverera den mängd handel och industri kräver.

Kött, ull och skinn är beroende av bra infrastrukturer för att våra marginaler inte ska ätas upp.

Generationsskifte

Fårnäringen är en del av de gröna näringarna där vi ser en åldrande bondekår, även vår näring står inför många generationsskiften. Det finns många unga som vill satsa på fårnäringen och lammproduktion, bara förutsättningarna finns. Det är relativt lätt att komma i gång med en produktion, om man jämför med t ex nötkött, mjölk eller gris. Ofta går det att bygga om en gammal ladugård/loge för en rimlig kostnad för att starta upp ett fårföretag. Här behöver det skapas framtidstro, konkurrenskraften stärkas och vi behöver förutsägbarhet i rovdjurspolitik och rovdjursförvaltning! Många unga väljer bort får och betande djur just av den orsaken, det är för osäkert och för stor risk.

Konkurrenskraft

Vi är på väg in i en matkris, med de skenande kostnader på diesel, foder, konstgödning och i princip alla övriga förnödenheter, vi kommer vi att förlora konkurrenskraft återigen! Det höga avräkningspris vi haft under det gånga året har ätits upp av den stora kostnadsökningen som vi haft under sensommar och höst. I dag går det åt 0,3 kg lammkött för att köpa en liter diesel.

Läget är så kritiskt att allt fler bönder funderar på att om de över huvudet taget har råd att producera mat, när kostnaderna är högre än intäkterna går inte ekvationen ihop.

Det bör utformas ett krispaket likt det LRF föreslår, och här är det bråttom.

Regelkrångel

Lantbruket och de gröna näringarna har många regler och regelverk att förhålla sig till. Det är en tung böra och kräver stor administrativ insats av den enskilda brukaren.

Lantbruksföretagen har skyldighet att följa mer än 600 lagkrav, enligt ett nyligen avslutat forskningsprojekt, lett av Sveriges lantbruksuniversitet.

Hushållningssällskapet driver tillsammans med LRF, SLU och Växa Sverige ett samarbetsprojekt där man har samlat in ca 150 förenklingsförslag det kan man läsa om på hemsidan www.Enklaregler.nu.

Idag kommer vi att presentera några av dessa förenklingsförslag.

Första förslaget - slopa de transportdokument som ska följa fåren vid en transport, de fyller ingen funktion.

Andra förslaget – gör Länsstyrelsernas tolkning av när djur ska stallas in under hösten mer flexibel

Tredje förslaget – överväg att slopa fåröflyttningsregistret

Fjärde förslaget – förändra kraven på förprovning av fårstallar

Rovdjur

Där rovdjur etablerar, särskilt när det gäller varg, ser vi att fåren minskar. Länsstyrelsen i Örebro län gjorde en stor undersökning 2010-2015 om hur varg påverkar fårnäringen, under de åren minskade fåren i Värmland med 13 % och i Örebro med 11 % och minskningen har bestått.

Ofta är rovdjuren och då främst varg, det som får droppen att rinna över! Många minskar ned antalet får, lägger ned utmarker och betar närmast husen där man kan ha mera uppsikt. Det här främjar inte en ökning av produktionen!

Det måste vara full kostnadstäckning för alla faktiska utgifter både direkta och indirekta.

Ersättning för skada ska inte ligga i minimiregler och statsdöd det stöden är tänkta till

företagsutveckling Vi har förutsättningarna att producera lamm i vårt land.

Rovdjurspolitiken har verkligen havererat, av de mål som beslutades i Rovdjurspropositionen 2013 är det bara ett mål som tagits hänsyn till, gynnsam bevarandestatus.

Det står klart och tydligt vilka hänsyn som ska tas, myndigheter och förtroendevalda verkar inte ens ha lästs de radera, nämligen **att tamdjurshållning inte ska försvåras i någon del av landet och att socioekonomisk hänsyn ska tas**. Det här är att likställa med en våldtäkt på hela näringen och landsortsbefolkningen. Varför förbises dessa rader i propositionen?

Det minsta vi kan begära är att dessa tre – gynnsambevarande status – tamdjurshållning inte ska försvåras i någon del av landet samt att socioekonomiska hänsyn ska tas, ska väga lika i bedömningar av skydds jakt och förvaltning av rovdjur. Det får inte föras en stuprörspolitik där bara ett mål i taget beaktas. Livsmedelsstrategin, biologisk mångfald, miljömålen och en levande landsbygd måste vägas in, även i skydds jaktbesluten och i förvaltningen av de stora rovdjuren!

Skydds jakten måste bli mera effektiv. Och ska alla ha rätt att överklaga? Här måste också värnarsidan ta sitt ansvar och se till ovan nämnda beslut och mål. En varg i Sjundareviret har hela 117 får på sitt samvete, den individen bör tas bort! Skydds jakten måste vara så effektiv att önskad individ fälls vid ett beslut. Fåravelsförbundet tycker att den bör utföras av proffsjägare med utbildad hund, eller annan lämplig lösning, direkt efter ett angrepp där skydds jakt föreligger. Då blir rätt individ fälld.

Förvaltnings jakt/licens jakt behövs för att hålla stammarna på en kontrollerad nivå och inte växa oss ut händern, vilket håller på att hända nu. **Förvaltningsplanerna måste vara så skrivna att de**

innehåller mål och en viljeinriktning som följer de beslut som är tagna i Rovdjursproposition 2013.

Hat och hot

I en medlemsundersökning Fåravelsförbundet gjorde 2020 uppgav medlemmarna på frågan vad de upplever som besvärligt inför framtiden; Rovdjursangrepp, Hot och hat, samt generationsskifte.

Att en hel yrkeskår som förser svenska folket med livsmedel, öppna landskap och andra råvaror ska känna sig hotade i vardagen av både fyrbenta rovdjur, men ännu värre av tvåbenta aktivister som hotar, stör och gör intrång är helt oacceptabelt. Vi ser också att stölder av levande djur ökar. Det återstår mycket för att komma till rätta med dessa problem, bla. behövs fler brotts-koder, så att olika brott kan särskiljas.

Djurvälfärd

Vår djurvälfärd och de höga krav på djuromsorg som vi har vårt land, ska vi vara stolta över och rädda om. Vi har ett väldigt bra hälsoläge på våra djur, och det gynnar näringen ekonomiskt. Dessa frågor har näringen jobbat med under många år och det har jobbats fram riktlinjer att följa vid förflyttningar av djur mellan besättningarna, det har bidragit till det hälsoläge vi har i dag.

Vi ser även att den ny införda AHL ger större möjligheter att föra in får okontrollerat i vårt land, något vi ser med stor oro på.

Vi har nyligen haft två utbrott av den i Sverige nya klövsjukdomen CODD på får, en obotlig sjukdom. De besättningar som drabbats har tvingats avlivas. I England har denna sjukdom ökat snabbt och påverkar näringen mycket negativt. Den här sjukdomen vill vi inte ha in i Sverige, och det finns fler lika svåra fårsjukdomar som vi ser som reella hot. Att få in dem skulle betyda stort djurlidande och stora ekonomiska förluster.

Ett annat orosmoln är att det nu finns resistent parasiter i vårt land, som vi måste hålla mycket noga koll på så dessa inte sprids.

Ett sätt att skydda sin besättning från smitta är att begränsa kontakterna med andra besättningar så mycket det är möjligt, och för att kunna göra det behövs en fungerande seminverksamhet.

Fåravelsförbundet har jobbat med utveckling av semin under de senaste sju åren. I år har vi rekordstor användning av semin för får i Sverige, och vi har också exporterat doser till våra nordiska grannländer.

Vi behöver en seminestation, det står högt på vår önskelista, dock kommer det att kräva både tid och pengar! Det här behövs så att vi även i fortsättningen kan seminera våra djur, för både genetiska framsteg och för att säkra det svenska hälsoläget.

Avrundning

I vissa av de länder som producerar merparten av det lammkött som äts i Sverige kastreras bagglamm och svansar kuperas, ibland till och med utan bedövning, och i vissa länder som producerar ull som finns i våra kläder och inredningar förekommer fortfarande mulesing.

Jag hoppas att jag inte ens behöver säga att inget av detta görs mot svenska lamm. Alla svenska får och lamm har möjlighet att utöva sina naturliga beteenden och lever naturliga liv.

I Sverige ska vi äta kött från djur som haft det bra. Vi kan och vill producera lamm till våra svenska konsumenter!

Vad kan riksdagen göra för att ge oss de förutsättningar vi behöver?

- En rovdjursförvaltning värd namnet
- Livsmedelsstrategin genomförs
- Minskat regelkrångel
- Akut behov av ett krispaket som hjälper oss med de skenande kostnaderna för insatsvaror och energi.
- Stöd och verktyg för att motverka det hat och hot som många av våra kollegor upplever vid olika intrång.

Våra får är klimatsmarta superdjur som kan omvandla det vi själva inte kan äta till fantastiska produkter och högkvalitativa livsmedel!

Ge oss förutsättningar för att driva företag på landsbygden och låt alla företagare blomma ut och blomma länge. Våra företag bygger på långsiktighet och stabilitet, det måste finnas en förutsägbarhet i både när det gäller lönsamhet, framtidstro och politiska beslut.

Utan lantbrukaren blir du hungrig, naken och nykter!

Med de orden vill jag tacka för att vi idag har fått möjlighet att lyfta fårens mångfald, möjligheter och hot. Tack alla ni som hjälpt till att göra denna dag möjlig!